

8. REGIONALT NÆRINGSPROGRAM

8.1 Virkemidler

8.1.1 Bygdeutviklingsmidlene (IBU-midlene)

Formålet med IBU-midlene er å legge til rette for langsiktig og lønnsom verdiskaping, samt sysselsetting, bosetting og et variert landbruk i alle deler av landet med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt.

Det inngår flere ordninger i IBU-midlene, i hovedsak fordelt på tilskudd og avsetning til tapsfond for risikolån.

Investeringer:

Investeringer i produksjonsanlegg (tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer)

Til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter, kan det gis tilskudd til inntil 35 prosent av godkjent kostnadsoverslag for tiltaket.

Etter vedtak i jordbruksavtalen for 2018 er det ikke lengre tak for slike tilskudd i Troms og Finnmark. For at virkemidlene skal rekke til flest mulig prosjekter, skal det allikevel ikke gis høyere tilskudd en det som trengs for at prosjektet skal la seg gjennomføre. Innovasjon Norge vil vurdere lønnsomhet og pantsikkerhet i hvert enkelt prosjekt og utmåle tilskudd deretter. Det er spesielt behov for å prioritere fornying av 15-30 kysrfjøs.

Det kan også gis tilskudd til kjøp av tilleggsjord som ligger nært opptil hovedbruket på bruk med utviklingspotensial med stort behov for tilleggsareal. Kun verdien av dyrka jord og planlagt dyrka jord kan inngå i kostnadsgrunnlaget, ikke verdien av bygninger og utmarksarealer. *Primært vil Innovasjon Norge sin medvirkning ved kjøp av tilleggsjord være lån. Innovasjon Norge kan også medvirke med lån til nydyrking når dette er et viktig tiltak for bærekraftig grovfôrgrunnlag og inntjening på bruket.*

Investeringer i forbindelse med generasjonsskifte

Til personer under 35 år som overtar landbrukseiendom kan det gis tilskudd til mindre investeringer med inntil 50 prosent av godkjent kostnadsoverslag for tiltaket. For kvinner kan tilskuddsandelen økes til 70 prosent.

Regionalt er det i Troms fastsatt et tak for godkjent kostnadsoverslag på 1 mill. kroner for melkeproduksjonsbruk med ku eller geit og 500 000 kroner for gårdsbruk med andre produksjoner.

Bedriftsretta utviklingstiltak

Etablering av ny virksomhet (tilleggsnæringer)

Til forberedelse og etablering av ny virksomhet innen landbruksbaserte næringer utenom tradisjonelt landbruk, som har som formål å ekspandere, kan det gis tilskudd til inntil 75 prosent av kostnadene, begrenset oppad til 75 prosent av godkjent kostnadsoverslag for tiltaket.

For markedsavklaringsfasen kan det gis tilskudd med inntil 100 000 kroner.

For kommersialiseringsfasen kan det gis tilskudd med inntil 600 000 kroner.

Bedriftsutvikling (tilleggsnæringer)

Til produktutvikling, kompetansebygging, markedsundersøkelser, testsalg, nettverksbygging samt markedsføring av nye produkter, kan det gis tilskudd på inntil 50 prosent av kostnadene, begrenset oppad til 50 prosent av godkjent kostnadsoverslag for tiltaket. For foretak der majoriteten av eierandelene kontrolleres av personer under 35 år eller av kvinner kan tilskuddsandelen økes til 75 prosent.

8.1.2 Utrednings- og tilretteleggingstiltak (UT-midler)

Formålet med de fylkesvise utrednings- og tilretteleggingsmidlene er å bidra til økt matproduksjon, og til utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket, samt til utvikling av andre landbruksbaserte næringer. Støtte til utvikling av økologisk landbruk kan inngå som en del av tilretteleggingstiltakene.

Det kan gis tilskudd i henhold til regionale strategier for landbruksrelatert næringsutvikling og innenfor rammene av den nasjonale strategien for slik næringsutvikling:

Midlene kan gis til organisasjoner, institusjoner, kommuner og ulike former for samarbeidsorgan, hovedsakelig innenfor landbruket, med sikte på å understøtte landbruket. Det kan gis tilskudd med inntil 75 % av godkjent kostnadsoverslag, for å kunne støtte flest mulig prosjekter forsøker vi å begrense tilskuddet til 50 %.

For 2018 er rammen kr 2 320 000.

Økologisk landbruk -

Til og med 2013 fikk Fylkesmennene tildelt egne midler til oppfølging av regionale handlingsplaner for økologisk landbruk. Fra 2014 ble midler til oppfølging av økologisk landbruk overført fylkesmennene sammen med utrednings- og tilretteleggingsmidlene (UT-midlene). Det er opp til det enkelte fylke å avgjøre hvordan og hvor mye midler som skal brukes for oppfølging av det økologiske landbruket

Gjennom arbeidet med regional landbruksplan for Troms er det gjort et bredt forankra arbeid også for satsing på økologisk landbruk i fylket. Sammen med regional landbruksplan erstatter regionalt bygdeutviklingsprogram tidligere handlingsplan for økologisk landbruk i Troms. Nærmere omtale av strategier for satsing på økologisk landbruk fremgår av kap 6.3.1.

Det prioriteres støtte til følgende områder:

Strategier	Mulige tiltak
Helhetlig satsing	- Etablere arbeidsgruppe som skal være pådriver for utviklingsoppgaver
Rådgeving/ veiledning	- Opprette mentorordning
	- Ha profesjonelle veiledere i støtteapparatet i landsdelen
Økt produksjon og forbruk av økologisk melk	- Slutte opp om TINEs satsing på produksjon og forbruk av økologisk melk
Økologisk småfehold	- Jobbe for nye former for gjødsel godkjent for økologisk drift
Økologisk forbruk	- Jobbe for at offentlige storkjøkken skal bruke mer økologiske varer

8.1.3 Rekruttering og kompetanseheving i landbruket

Fylkeskommunene forvalter midler til rekruttering og kompetanseheving i landbruket hvor målet med ordningen er å ivareta og styrke verdiskapingen i landbruket regionalt.

Fylkeskommunen får eget tildelingsbrev for disse midlene fra Landbruks- og matdepartementet. Her fremgår at bruk av disse midlene må ses i sammenheng med andre ordninger og aktører som arbeider med rekruttering og kompetanseheving i landbruket. I tildelingsbrevet er også øvrige forventninger til fylkeskommunen på landbruks- og matområdet beskrevet, jfr. kap. 7.3.

Midlene kan ikke bruk innen andre sektorområder fylkeskommunen har ansvar for, eller til generell drift av naturbrukslinjene i de videregående skolene.

Retningslinjer for bruk av midlene i Troms ble vedtatt i Fylkesrådet i sak 59/10 i møte 06.04.2010.

Målgrupper for ordningen er landbruksorganisasjoner, lag, foreninger, kommuner, kursarrangører og videregående skoler. Disse kan søke støtte til prosjekter som faller innenfor rammen av disse retningslinjene. Troms fylkeskommune kan selv ta initiativ til gjennomføring av prosjekter som faller innenfor virkeområdet for ordningen.

Det kan gis støtte til kurs, konferanser, seminarer, fagsamlinger, studieturer, mobiliseringstiltak, kompetanseutviklingstiltak, rekrutteringsprosjekt, forsknings- og utviklingsmiljø samt andre tiltak som bidrar til formålet for tilskuddsordningen.

Rammen for 2018 er for Troms sin del på kr 672 000

Prioriterte områder i 2018 for ordningen bør ifølge tilskuddsbrevet fra LMD være:

- Tiltak som bidrar til å styrke rekrutteringen til landbruks- og gartnerutdanningen og til høyere utdanning i landbruksfag.
- Tilskudd til kompetansehevende tiltak og støtte til etter- og videreutdanningstilbud for næringsutøvere i landbruket.

Det er søknadsfrist for ordningen, 15.februar 2018. Informasjon om ordningen er på Troms fylkeskommunes hjemmeside, www.tromsfylke.no. Søknader sendes på www.regionalforvaltning.no.

Sametinget kan gi tilskudd til næringsutvikling innenfor blant annet primærnæringer, variert næringsliv, videreforedling av mat, samiske kulturnæringer, reiseliv og duodji.

Sametinget vil bevare og utvikle jordbruket som en viktig bærer av samisk kultur og sysselsetter i samiske områder. Sametinget kan gi inntil 35 % tilskudd av godkjent kostnadsoverslag og maksimalt kr 300 000. Sametinget prioriterer i 2018 tilskudd til jordbruksnæringsen til følgende formål:

- Finansiering av jordbruksprosjekter spesielt rettet mot rekruttering, høyere verdiskaping og utvikling av jordbruksnæringsen i STN området.
- Til større ombygginger av driftsbygg

Sametingets virkeområde for tilskudd til næringsutvikling

I Troms kan søkere fra følgende kommuner søke om tilskudd til næringsutvikling; Skånland, Gratangen, Lavangen, Salangen, Balsfjord, Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Nordreisa, Kvænangen, Skjervøy og Karlsøy. Sametinget kan dessuten gi tilskudd til søkere fra deler av Tromsø og deler av Sørreisa kommune.

Utenfor dette virkeområdet kan Sametinget gi tilskudd til samisk reiseliv, samiske kulturnæringer og tilleggsnæringer i reindrift. Samiske kulturnæringer kan være duodji, samisk mediavirksomhet og kunstnerisk virksomhet som danner varige arbeidsplasser m.m.

Regelverk for primærnæringer finnes på Sametingets hjemmeside www.sametinget.no

8.1.5 Reindriftens utviklingsfond

Reindriftens Utviklingsfond (RUF) skal, i samsvar med de reindriftspolitiske mål, være med på å utvikle økologisk, økonomisk og kulturell bærekraft i reindriften. Dette vil blant annet si støtte til tiltak som vil stimulerer til utvikling av de menneskelige ressursene innen næringen, en balansert bruk av naturgrunnet og full utnyttelse av produksjonspotensialet i reinflokken. Støtte fra RUF kan også søkes til tiltak som skal virke markedsfremmende og utvikle binæringer.

Tiltak kan for eksempel være:

- Veiledning og opplæring i reindrift (for eksempel kurs, fagbrev, etterutdanning)
- Tiltak i praktisk reindrift (for eksempel gjerder og slakteanlegg, tapsstøtte, konfliktforebygging)
- Kvinnerettede tiltak
- Forskning og formidling
- Innløsning av siidaandel og tidligpensjon

Fellesvilkår for de ulike stønadene er at tiltaket skal fremme reindriften i distriktet og området. Nærmere om vilkår og tilskuddssatser fremgår av forskrift for Reindriftens Utviklingsfond.

8.1.6 Konfliktforebyggende tiltak

Fylkesmannen i Trøndelag forvalter den landsdekkende ordningen med tilskudd til konfliktforebyggende tiltak mellom reindriften og det øvrige landbruket, med midler fra Reindriftsavtalen og Jordbruksavtalen.

8.1.7 Andre låne-/tilskuddsordninger

Lavrisikolån

Innovasjon Norge kan gi lavrisikolån til bolig på gårdsbruk og til næringsformål i landbruket, herunder kjøp av eiendom og investeringer i faste anlegg og produksjonsutstyr, både innenfor tradisjonelt landbruk og bygdenæringer. Innovasjon Norge innvilger årlig om lag kr. 500 mill. i lån til langsiktige investeringer i landbruket, noe som utgjør om lag 20 % av årlig låneramme på kr. 2,5 milliarder som Innovasjon Norge kan tilby norsk næringsliv.

Troms er landets nest største fylke når det gjelder landbrukslån. Samlet saldo for landbrukslån i Troms pr 1. januar 2017 var kr. 512 mill. Samlet saldo for risikolån landbruk i Troms var kr. 28 mill. kroner.

8.1.8 Utviklingsprogrammet – landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Til sammen er det bevilget 98,2 mill. kroner. til programmet, det samme som i 2015.

8,2 mill. kroner kommer fra Reindriftsavtalen, og skal brukes for å få fram potensialet på reinområdet.

Internationale Grüne Woche (IGW), Matstreif og regionale kompetansenav blir trukket fram som viktige arbeidsområder for programmet. Departementet ber Innovasjon Norge følge opp analysen som er foretatt av ti eksportmarkeder med tanke på eksport av landbruksvarer. Det er grunn til å forvente at det også i 2017 vil bli gitt støtte til vekstfinansiering og til forpliktende produsentsammenslutninger.

For 2018 er programmet styrket med 12,5 mill, særskilt satsing for å styrke verdiskaping på geit

8.1.9 Bioenergiprogrammet

Satsinga på bioenergi fortsetter på samme nivå som i 2017, med 67 mill. kroner fra Landbruks- og matdepartementet.

Formålet med midler til bioenergiformål innen RNP er å stimulere jord- og skogeiere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. Anlegg som bygges bør bidra til utnyttelse av energi fra skog eller kulturlandskap, og bygges for å kunne bruke lokalt produsert brensel. I tillegg til å gi økt verdiskaping skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til.

Innovasjon Norge skal dokumentere både verdiskaping og energieffektivitet for de ulike satsingsområder i programmet. Alle prosjekter som gis støtte må kunne vise til klar reduksjon i utslipp av klimagass. Programmet skal bidra til at landbruket 1) Selger varme basert på biobrensel, 2) Bruker bioenergi i egne bygninger og virksomhet, og 3) selger biobrensel

Det kan gis tilskudd eller en kombinasjon av lån og tilskudd til:

- Anlegg for varmesalg
- Gårdsvarmeanlegg
- Varmeanlegg for veksthus
- Biogassproduksjon
- Lager- og tørkeanlegg for brenselstflis

Det kan også gi tilskudd til myke investeringer: 1) Konsulenthjelp til forstudier, forprosjekter og utredninger. 2) Kompetanse og informasjonstiltak.

De fylkesvise midlene til bioenergi er fra 2015 tatt ut av den tidligere ordningen under til skog, klima- og energitiltak, og alle landbruksbaserte bedriftsrettede midler til bioenergi inngår nå i det nasjonale Bioenergiprogrammet.

Mer informasjon finnes på www.innovasjon Norge.no/no/finansiering/bioenergiprogrammet/

8.1.10 Distrikts- og regionalpolitiske virkemidler (fylkeskommunen)

Fylkeskommunen forvalter statlige midler til regional utvikling fra Kommunal- og Regionaldepartementet under programkategori 13.50 Distrikts- og Regionalpolitikk og hvor hovedmålene Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene (550.62 og 550.64), og Omstillingsdyktige regioner (553.60, 553.63 og 553.65). Det bevilges også fylkeskommunale midler som brukes til regional utvikling.

Bruk av midler til regional utvikling skjer i tråd med *Fylkesplan for Troms 2014-2020 – Handlingsprogram 2015-2018*. Fordeling av rammer over ordningen vedtas årlig av fylkesrådet. Midlene går til bl.a. kommunale næringsfond, Innovasjon Norge Arktis for bedriftsrettet arbeid, kommunale infrastrukturiltak og tilretteleggende utviklingsprosjekt i fylket. Prosjekter som søker støtte må være i tråd med et eller flere av satsingsområdene i Fylkesplanens handlingsprogram 2015-2018.

Hovedregelen er inntil 50 % støtte av godkjent kostnadsgrunnlag.

Søknader om støtte skal sendes elektronisk på www.regionalforvaltning.no

8.1.11 Midler til utvikling av Arktisk landbruk

De tre fylkesmennene i Nord-Norge mottok i 2012 tilsagn på til sammen kr 9 millioner fordelt på tre år fra Landbruks- og matdepartementet, til satsing på Arktisk landbruk. Sametinget har i tillegg bidratt til satsingen med kr 2 mill og Nordland fylkeskommune med kr 1,54 mill. Totalt har det vært kr 12,54 millioner til satsingen. Midlene har blitt forvaltet av et styre bestående av representanter fra finansieringspartnerne, samt fra Bondelaget, Bonde- og småbrukarlaget og Norske reindriftssamers landsforbund. Midlene har blitt utlyst i to runder – våren 2013 og vinteren 2014. Formålet med midlene har vært å bidra til utvikling og økt utnyttning av arktisk kvalitet som konkurransefortrinn for landbruket i nordområdene. Ordningen ble tatt ut av Jordbruksavtalen fra 2015.

Fra 2018 er det igjen satt av 2 mill til ordningen over jordbruksavtalen: Midlene forvaltes av Fylkesmannen i Troms, i samarbeid med Finnmark og Nordland.

8.2 Sammendrag, virkemidler under Regionalt næringsprogram

(tabellen er ikke oppdatert, om de ulike ordningene, se foran)

<i>Virkemiddel</i>	<i>Hvem kan søke</i>	<i>Innvilgningsmyndighet</i>	<i>Nærmere omtalt under pkt.</i>
<i>Fylkesvise bygdeutviklingsmidler</i>			
Utviklings- og tilretteleggingstiltak inkl. økologisk landbruk	Kommuner, organisasjoner og andre utviklingsaktører	FM	8.1.2
Etablererstipend og bedriftsutvikling	Landbruksforetak	IN	8.1.1

Forprosjekter kompetanseheving	Landbruksforetak	IN	8.1.1
Investeringer i tradisjonelt landbruk og bygdenæringer, inkl. forprosjekter kompetanseheving	Landbruksforetak	IN	8.1.1
Generasjonsskifte	Landbruksforetak	IN	8.1.1
<i>Fylkeskommunale midler</i>			
Rekruttering og kompetanseheving i landbruket	Kommuner, organisasjoner og andre utviklingsaktører	FK	8.1.3 Se også 6.6.
Midler til regional utvikling (551.60)/ fylkeskommunalt næringsfond	Kommuner, organisasjoner og andre utviklingsaktører	FK	8.1.10
<i>Andre midler</i>			
Sametingets virkemidler til næringsutvikling	Gårdbrukere i virkeområdet	Sametinget	8.1.4
Reindriftens utviklingsfond	Reindriftsutøvere, organisasjoner og andre utviklingsaktører innen reindrift	Styret for Reindriftens utviklingsfond	8.1.5
Forebyggende og konfliktdepende tiltak	Bønder, reindriftsutøvere og organisasjoner	FM i Trøndelag	6.3.4 og 8.1.6
<i>Nasjonale program</i>			
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	<p>Bønder/gårdsmatprodusenter, råvareleverandører som samarbeider med foredlingsbedrift til produksjon av matspesialiteter.</p> <p>Små og mellomstore næringsmiddelbedrifter og forpliktende produsentsammenslutninger for å utvikle lokale matspesialiteter.</p> <p>Reiselivsbedrifter med utviklingsprosjekter i samarbeid med lokalmatprodusenter.</p> <p>Tilbydere av grønt reiselivet med overnatting, servering og natur- og kulturbaserte aktiviteter.</p> <p>Bønder/ rettighetshavere som ønsker å utvikle reiseliv som en tilleggsnæring.</p> <p>Aktører i nettverk innen bygdeturismen og nettverk mellom bygdeturismen og det tradisjonelle reiselivet.</p> <p>Fag- og næringsorganisasjoner som er engasjert innen landbruk og reiseliv.</p>	IN	6.3.3 og 8.1.8

	<p>Reineiereid foredlingsbedrift med hovedmål å utvikle matspesialiteter basert på reinkjøtt</p> <p>Reineier som samarbeider med foredlingsbedrift - matspesialiteter</p> <p>Foredlingsbedrifter og produsentsammenslutninger med hovedmål å utvikle matspesialiteter på reinkjøtt.</p> <p>Reineier som ønsker å starte eller utvikle virksomhet knyttet til bruk av reinens biprodukter.</p> <p>Reineier som ønsker å starte eller utvikle virksomhet knyttet til reiseliv hvor matelementet er sentralt.</p>		
<p>Bioenergiprogrammet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Investeringer • Utrednings- og kompetansetiltak 	<p>Primært bønder og skogeiere. For kompetansetiltak og forstudier kan det gis støtte til organisasjoner der bønder eller skogeiere er medlemmer eller eiere.</p>	IN	8.1.9

8.3 Føringer for Regionalt næringsprogram (RNP)

RNP skal bidra til å utløse og forsterke våre regionale fortrinn og muligheter for næringsutvikling i hele bredden av landbrukets ressursgrunnlag.

- Utviklingsarbeidet sees i sammenheng med målene for den nasjonale landbrukspolitikken, regionale mål og de generelle rammebetingelsene for landbruket og næringsmiddelindustrien. Herunder betydningen av de generelle økonomiske virkemidlene og tollvernet, samt den kritiske situasjonen for landbruket og næringsmiddelindustrien i regionen. «Regional plan for landbruk i Troms 2014-2025» legger strategiske føringer for virkemiddelbruken.
- I 2018 skal det skal være et spesielt fokus på ombygging til løsdrift i melkeproduksjonen, og på den store andelen leiejord og overholdelse av driveplikten
- Arktisk landbruk innarbeides i utviklingen av jordbruket i Troms
- Investeringsmidlene skal være utløsende og bidra til:
  - at flere melkebruk med båsfjøs bygger om til løsdrift, også små og mellomstore bruk
  - å opprettholde en variert bruksstruktur i Troms
  - å utvikle eksisterende bedrifter
  - flere vekstkraftige bedrifter
  - økt produktivitet og lønnsomhet i det tradisjonelle landbruket
  - å få fram flere dyktige gründere og levedyktige oppstartbedrifter innen landbruksbasert næringsutvikling

- Lønnsomhetsvurdering av prosjektene skal ligge til grunn for tildeling av midler, lønnsomhet trenger ikke å være ensbetydende med strukturrasjonalisering.
- Ulike eierformer skal likestilles ved prioritering av søknader og det skal ikke være noen nedre grense for størrelsen på investeringer for å kunne motta støtte.
- Dyrevelferd og fornyelse av driftsapparatet skal vektlegges.
- Investeringsmidlene fordeles mellom tradisjonelt jordbruk og bygdenæringer med hovedvekt på matproduksjon.
- Det tas produksjonsmessige og geografiske hensyn ved prioritering av søknader til BU-fondet og andre midler.

8.4 Mål, satsingsområder og prioriteringer

Mål for landbruket i Troms er:

Matproduksjon

Øke dagens produksjonsvolum minst i tråd med nasjonale målsetninger og videreutvikle matfylket Troms

Skogbruk og klima

Bedre utnyttelse av skogressursene og økt satsing på klimatiltak

Bygdenæringer

Videreutvikle landbruket som produsent av velferdstjenester og andre bygdenæringer

Disse målformuleringene er i samsvar med målene i «Regional plan for landbruk i Troms 2014-2025». I tilknytning til denne planen er det utarbeidet «Handlingsprogram 2014-2017» som det vises til.

Omtalen av de enkelte satsingsområdene viser at det innenfor hvert av disse er satt fokus på en rekke tiltak som vil bidra til økt verdiskaping og sysselsetting i landbruksrelatert næringsvirksomhet i fylket. Det vil være behov for store økonomiske ressurser for å følge opp alle prioriterte tiltak, og det er dermed nødvendig å synliggjøre hvilke satsingsområder som skal prioriteres med de begrensede midlene som er til rådighet. Enkelte gode prosjekter vil måtte gjennomføres uten direkte tilskudd av IBU-midler eller med redusert tilskudd. En kombinasjon av lavrisikolån og/eller risikolån i Innovasjon Norge og/eller lån i privat bank, kan gi tilstrekkelig risikoavlastning.

For alle prosjekter innen matforedling, treforedling og bioenergi, skal Innovasjon Norge vurdere Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping, Treprogrammet eller Bioenergiprogrammet.

De grovfôrbaserte husdyrproduksjonene (storfe, geit og sau) er basis for landbruksproduksjonen i Troms, og de er viktige både med hensyn til verdiskaping og sysselsetting og for å holde arealene i drift og kulturlandskapet i hevd. En relativt stor andel av IBU-midlene har historisk sett gått til utbygging for disse produksjonene. Nye krav til hold av husdyr, jf. krav om løsdrift innen 2034, gjør at det er et betydelig behov for nyinvesteringer i kostnadseffektive bygningsløsninger i mange år framover. Vi har mange små og mellomstore bruk i Troms, og det er behov for å ha et spesielt fokus på omlegging til løsdrift også for disse.

Samtidig er det viktig å være klar over synergieffekten av landbruk og bygdenæringer. Ei bygdenæring er ofte det som skal til for å gi ei tilfredsstillende familieinntekt og dermed opprettholdelse og utvikling av landbruksdelen.

Jordbruk i Troms er viktig for utviklingen av samisk kultur og språk i fjordområdene. Det å legge til rette for å modernisere og bygge ut gårdsbruk og skape tilleggsnæringer vil sikre jordbruket i disse områdene. En viktig strategi er å videreføre samarbeidet med Sametinget både om samfinansiering av prosjekter og i politikktutviklingen.

Det har vært en fin utvikling i produksjon av poteter og grønnsaker i Troms de siste årene. Nye omsetningskanaler og utvikling av produkter basert på poteter som råstoff har gitt markedsmuligheter for en betydelig økning av produksjonen av nordnorske poteter og grønnsaker. Det vil i noen grad kreve utbygging av lager, men først og fremst er det behov for motivering, rekruttering og kompetanseheving blant produsentene.

Det økte fokuset på mat, og kanskje spesielt på nisjemat, lokal mat og spesialiteter, gir gode muligheter for næringsutvikling i Troms. En av de største utfordringene for landbruksnæringa i denne situasjonen er å få fram flere småskalaprodusenter som totalt kan tilby et bredt nok varespekter av kvalitetsprodukter, og et stort nok volum til at det er interessant for både spesialbutikker, dagligvarekjedene, serveringsbedrifter og forbrukerne. Distribusjon og salg av lokalmatprodukter er også en utfordring det er behov for å gjøre noe med. Ved tildeling av midler til utredning og tilrettelegging vil gode tiltak rettet mot det tradisjonelle landbruket og småskala matproduksjon bli prioritert.

For bygdenæringer er det i utgangspunktet ikke behov for å prioritere type tiltak da det er de gode prosjektene med hensyn til personlig egnethet og lønnsomhet som prioriteres.

Satsingen innen Inn på tunet må videreføres. I tillegg til sysselsetting og verdiskaping i landbruket, bidrar landbruket her til å løse viktige velferdsutfordringer i kommunene og ellers. Inn på tunet er en svært god omdømmebygger. Tilsvarende bør prosjekt «Ut på vidda» innen reindrifta og reindriftstilknyttede næringer støttes. Det er viktig også å rette informasjons og mobiliseringsarbeidet mot kjøpersiden.

Gjennom prosjekt «Grønt reiseliv» er det gjort et viktig mobiliseringsarbeid. Det er viktig å videreføre dette arbeidet og bidra med finansiering av utvikling og investeringer i bedrifter.

For 2018 har partnerskapet besluttet at følgende utfordringer skal ha et spesielt fokus:

1. **Ombygging til løsdrift i melkeproduksjon** - ved ombygging/utbygging må det også være fokus på oppfôring av kalver slik at kjøttproduksjonen ikke går ut av fylket.
2. **Leiejord/oppfølging av driveplikt**

Ellers kan alle gode søknader innenfor formålet støttes, følgende områder prioriteres:

1. a) Rekruttering
  - Fokus på generasjonsskifte, tidlig innsats og mulighetsvurderinger, samt nettverksbygging blant nye og potensielt nye bønder, skogeiere og reineiere.
- b) Kompetanse
  - Økonomi og driftsledelse
  - Jord- og plantekultur
  - Innovasjon og bygdenæringer
  - Skogkultur
2. Produksjon av mat
  - Grovfôr- og beitebasert husdyrproduksjon inkludert kje kjøtt
  - Poteter, bær og grønnsaker

- Økologisk mat
3. Skog, trevirke og bioenergi
- Økt bruk av trevirke
  - Økt hogst i Tromsskogen
  - Oppbygging av skogressursene og bedring av kvaliteten på framtidsskogen
  - Økt opptak og binding av karbon i skogen
4. Bygdenæringer
- Inn på tunet og «Ut på vidda»
  - Lokal mat og matspesialiteter
  - Grønt reiseliv
  - Samisk reiseliv
  - Bygdeservice
  - Andre næringer med lønnsomhet

8.5 Bestemmelser om fordeling av de fylkesvise bedriftsrettede IBU-midlene

Landbruks- og matdepartementet fordeler i sitt oppdragsbrev de fylkesvise bedriftsrettede IBU-midlene til Innovasjon Norge. Midlene til utrednings- og tilretteleggingstiltak forvaltes av Fylkesmannen, mens midler til kompetanse og rekruttering forvaltes av fylkeskommunen.

Behovene innen rekruttering og kompetanseutvikling, og oppgradering og fornying av driftsbygninger i landbruket er svært store. Behovene for IBU-tilskudd til investeringer er helt klart størst i de tradisjonelle landbruks-produksjonene. Rammene for tilskudd til tilleggsnæringer har vært mer i samsvar med etterspørselen.

Det er viktig å ta vare på etablerte produksjoner. Tradisjonelt landbruk er på sin side også ei forutsetning for bygdenæringer. På denne bakgrunnen er det enighet om å fordele de bedriftsrettede IBU-midlene for 2017 med om lag $\frac{3}{4}$ til tradisjonelt landbruk og $\frac{1}{4}$ til tilleggsnæringer. Nødvendig avsetning til tapsfond for risikolån landbruk skal i utgangspunktet belastes de aktuelle rammer for IBU-midler, men det kan gjøres avsetninger for risikolån til tradisjonelt landbruk også fra rammen for tilleggsnæringer mot slutten av året, dersom det er ledige rammer.

Det foretas ingen geografisk differensiering av støttenivået ved bruk av IBU-midlene i Troms, men det skal tilstrebes en rimelig geografisk fordeling av midlene basert blant annet på landbrukets relative betydning i den enkelte kommune.

Hovedinnsatsområdet for investeringer i tradisjonelt landbruk i Troms vil i forsterket grad være ombygging til løsdrift i melkeproduksjon ku. I tillegg skal være rom for investeringsstøtte til utbyggingsprosjekter for melkeproduksjon geit, samt kjøttproduksjon både innenfor storfe, geit og sau, samt til planteproduksjoner for mat. Innovasjon Norge må foreta en individuell vurdering av behovet for tilskudd i den enkelte sak, innenfor handlingsrommet på 35%.